

Dak Song, Vietnam

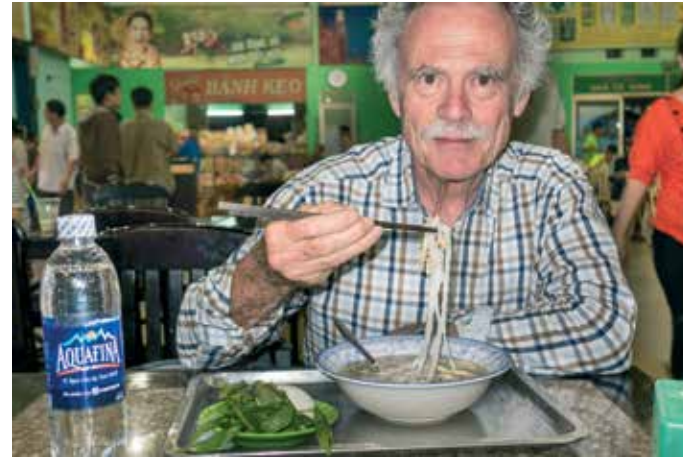
Even rusten in de slaapkamer van Chip & Son

Broer, schoonzus en moeder van Son in HCMCity

Nachtreisonderbreking: Chip met jong kuiken

En, ik met mijn eerste vermicellisoep

Typisch landschap

Koffie en peper

PUM-uitzending naar Vietnam van 19 juli tot 5 augustus 2014

Een uitzending naar een jong koppel in Vietnam, dat een bananenplantage wil opzetten. De oorspronkelijke taakomschrijving besloeg zowat het hele landbouwkundig compendium. Uiteindelijk ben ik vertrokken met de opdracht een proefgedeelte van de totale farm van 10ha in te richten en daarvoor het irrigatiesysteem te ontwerpen. Plaats: Truong Xuan Commune, Dak Song District, Dak Nong Province. In het regenseizoen.

Zaterdag 19 juli vertrok ik in alle vroegte naar Schiphol om, na ruim 4 uur vertraging, pas om 16:15 met MH17 (!) de lucht in te gaan. Het herhaalde uitstellen van de vlucht was natuurlijk niet fijn zo vlak na het grote ongeluk met dezelfde vliegmaatschappij. Wel prettig dat je op zo'n lange reis in een business lounge kunt verblijven. De vertraging had geen effect op de doorreis naar Kuala Lumpur en verder naar Ho Chi Minh City (HCMCity) en per nachtbus naar Dak Song.

Op het vliegveld van HCMCity werd ik opgewacht door mijn werkgeefster, Mw. Tran Vu Thanh Tram, zeg maar Chip, en de locale PUM-vertegenwoordiger, Mw. Nguyen Ngoc Hoang, zeg maar Lan. Lan spreekt vloeiend Nederlands; ze is getrouwd geweest met een Vlaming. Achterop de scooter met Lan naar haar huis/office om wat bij te komen, wat te eten en daarna samen met Chip met de nachtbus vertrokken naar Truong Xuan zo'n 320 km noordwestelijk van HCMCity.

Die nachtbus, ook al weer zo'n ervaring! Je gaat daarbij in een soort collectieve doodskist. De bus is helemaal met stalen frames ingedeeld. Over de breedte drie dubbele (boven elkaar) rijen met rustplaatsen. Iedereen steekt z'n benen onder de leuning van zijn voorganger. Als je je leuning laat zakken, lig je eigenlijk in een chaise longue. Alles is op hun maten gemaakt. Je zit dus behoorlijk krap. Als de bus vol is worden nog mensen in de gangpaden gelegd, vervolgens ga je door de nacht met de ervaring van racende chauffeurs in je achterhoofd. Tot mijn verbazing hebben wij een hele rustige chauffeur, én blijkt bijna de hele weg opgebroken of 'in aanleg', zodat we slechts 40km/hr gemiddeld halen. De reis over 320 km duurt dan ook acht uur! Halfweg is er een plaspauze, waarbij je in een grote hal ook wat kunt eten en drinken. Ik werd, inmiddels maandag, zo rond 04:00 uur in de ochtend bij mijn guesthouse afgeleverd.

Maandag 21 juli: Rond twaalf uur komt Son, de andere helft van het koppel, mij met de motor halen voor mijn eerste bezoek aan de farm. De rit van 4 km geeft al meteen een goede indruk van het landschap de bewoning en begroeiing: dunbevolkte heuvels met koffie, peper en andere gewassen op rode grond. Denk aan het gebied rond Kakamega in Kenia. Op zich best vruchtbaar. Son en Chip (resp. 34 en 32 jaar) huren nu een huis(je) in een gehucht vlakbij hun farm, maar hebben plannen om hun huis op de farm te bouwen. Naast hun toekomstige huis moet dan ook een groentetuin komen.

De weg langs hun farm, nabij hun oprit

Idem, in de regen vanuit hun overburen gezien

Toegang tot hun farm (2 dagen oud, erosie volgt)

Op de farm, Chip doet ondertussen haar handeltjes

Overzicht van de 1 ha proeffarm

Chip plaatst, na maaltijd, SIM-kaart in mijn mobiel

Allemaal heel romantisch: beiden hebben gestudeerd (economie, finance, mechanical eng. en MBA), maar willen nu terug naar het land waar het nog goed toeven is. Frisse lucht, een eerlijk en natuurlijk leven! Ook willen ze de plattelanders bijstaan in de beste landbouwmethodes en vermarkting. Hun ouders blijken niet erg enthousiast. Ik zie de dorpse idylle ook niet zo. (Bij het afscheid gisteravond gaat de Karaoke bij de burens op volle sterkte).

Chip, 32 jaar; Son, 34 jaar

Hoe dan ook: het koppel wil een model bananenfarm, die ook nog eens een voorbeeld kan zijn voor een regionale ontwikkeling: eigen tissue culture, product controle voor export kwaliteit, etc. Ze hebben een prachtig business plan (in het Engels) geschreven. Dat plan is ook de aanzet geweest voor de PUM-ondersteuning. Hun huisje is 'basic': toilet/douche, keuken met ijskast, woon- slaapkamer en een overdekte plaats. Er is stromend water en electra. Geen stoelen, alleen krukjes. Enige luxe: wasmachine en magnetron.

Eerst gegeten en toen op naar de farm. De weg langs hun terrein is uitgegraven; bij hun farm is de weg wel acht meter dieper dan het aangrenzende land. (de weg wordt zo vlak mogelijk aangelegd, en men kiest er dan voor om de toppen te doorsnijden). Probleem is wel dat in die verdieping het afstromende regenwater niet naar de zijkanten weg kan; je krijgt vreselijke geulen. Ze hebben een (hele steile) toegangsweg naar hun farm laten graven (erosie!). De graafmachine wacht nu op mijn visie om elders op de farm inrichtingsplannen te kunnen uitvoeren.

Ze hebben een relatief onbegroeid stuk van hun farm uitgekozen om daar met 1 ha bananen te beginnen. Het onderste deel (de moestuin en dan nog wat) ligt onder een helling van 7,5 %, dan komt – ruim de helft – onder 21% en het bovenste deel onder 13%.

Aan de ene kant wel gunstig dat ik hier in de regentijd ben. Zo heb ik zicht op de erosiekracht van de regen, die hier nu in bakken tegelijk neerstriemt. Zo lang de bodem redelijk begroeid is, lijkt het erosiegevaar klein.

Bananen zijn er best wel te groeien, maar het irrigatiesysteem is wat gecompliceerd omdat je met een enorm hoogteverschil (35m) op de farm te maken hebt. Dus eerst nadenken over de inrichting: waar de weg, de paden, waar en hoe de drainage, de plantrichting.

Dinsdag 22 juli: Uitgeslapen en grootste deel van de dag besteed aan het beantwoorden van E-mails (achterstallig onderhoud). Eind van de middag door Son opgehaald en na een eenvoudige doch lekkere maaltijd in het huisje bij Son en Chip, in het donker door de stromende regen achterop de motor (met sneeuwketting om het achterwiel tegen het slippen) bij Son over 5 km lemige weg terug naar het hotel gebracht. Eén maal toch nog flink geslipt met goede afloop.

Echtpaar dat guesthouse runt

Kopje koffie op het busstation van Gia Ngia

Toch vind ik de Aziatische dames minder sexy

Onderweg in de bus

Landschap in de buurt

In het hotel wacht ons een groep veiligheidsambtenaren. De baas, de jongste van het stel, is al begonnen met het bestuderen van mijn paspoort; een adjudant maakt op zijn commando aantekeningen. De waardin sleept limonade blikjes en sigaretten aan. Besloten wordt dat Chip een kopie van mijn gegevens maakt en naar het bureau brengt. Vermoedelijk zal deze kopie daar nu aan de muur hangen, want ik schijn één van de zeer weinige buitenlanders te zijn die deze streek aandoet. Ik word als een VIP gezien.

's Avonds krijg ik het opeens Spaans benauwd. Het regent permanent meer dan 'pijpenstelen', en we hebben gepland om de volgende ochtend naar de dichtstbijzijnde (op 170 km afstand!) bananenplantage te gaan. Om 05:00 uur op en dan eerst – in het donker – 20 km met de motor om in Gia Ngia, de district hoofdplaats, de bus te halen. Die 20 km is steil, vol gaten, hier en daar opgebroken; het kan misten. Wat extra telefoonnummers (ambassade, noodcentrale) in mijn telefoon opgeslagen en gaan slapen om te dromen over een mooie dag.

Woensdag 23 juli zoals gezegd om 05:30 uur vertrokken voor het bezoek aan de bananenplantage (niet ver van Dalat).

Voor de motorreis in de vroege ochtend heeft Son voor mij – buiten de motorhelm en de extra regenkleding die ik al van hem kreeg – een bivakmuts, een grote shawl, witte! handschoenen en een mondkapje; voor de busreis dan nog een grote hoed tegen de wind uit de openstaande ramen. Dat mondkapje, waar je zo veel Aziaten mee ziet rondbrommen, is erg makkelijk voor op de motor: de lucht voor je mond wordt niet meer weggezogen.

We zijn de eersten in het 15-persoons-busje en zitten een deel van de reis comfortabel. Uiteindelijk zitten we met 26 mensen in de bus. Sommigen op schoot van anderen (onbekenden). Het is duidelijk schikken of stikken, want er is op deze route maar één privé busdienst. Over de afstand van 150 km doet de bus – al stevig rijdend en constant toeterend – 3½ uur. Het landschap is best spectaculair. Doet me, zoals eerder gezegd, het meeste aan Kakamega in Kenia denken. Maar, het is veel uitgestrekter en ook afwisselender van hoogte. Een glooiend berglandschap, nergens op z'n Alpen, veel weidser. Langs alle denkbare gewassen (voor deze hoogte en breedte). Naast de 'home gardens' vooral veel koffie, (zwarte) peper, hogerop wat thee. Opvallend weinig maïs, waarschijnlijk omdat er niet zo veel vee is. Wel varkenshouderijen. Son volgt op zijn iPhone onze positie en kan zo de chauffeur instrueren om ons zo dicht mogelijk bij de plantage te laten afzetten.

We komen om 11:00 uur aan en weten dat we maar 2 uur hebben voor een korte bezichtiging. Dan gaat de bus weer terug. Na eerst een kwartier de verkeerde kant te zijn uitgelopen, worden we na aankomst voor de lunch genood. En, die kun je niet weigeren. Een kwartier voor het geplande vertrek van de bus zijn we uitgetafeld. Wij besluiten te blijven, en 's avonds lig ik om 21:00 uur samen met Son in de twijfelaar van een moeder en dochter, die nu elders

Ontvangst op de bananenplantage

Transport op de plantage

in het arbeidersonderkomen van de plantage hun toevlucht moeten zoeken. Ons kamertje is bedompt en het beddengoed gebruikt, maar we hebben – hoewel primitief in mijn ogen – de beste plaatsen.

De baas zelf, Mr. Nguyen Van Cong, slaapt op een gammel veldbedje onder een klamboe in een hoekje van de gemeenschappelijke ruimte. Omdat het huis gehuurd wordt, zijn er weinig gemakken: geen planken aan de muur, zodat alle gereedschappen en producten op de grond liggen (fijn als je even snel iets moet hebben). De W.C. , die op zich prima is, kun je alleen maar bereiken via een glibberig tuinpad tussen de eenden- en kippenstront door.

Onderweg

Bananen nursery

Cavendish bananen zijn wat kleiner

Losse werkrachten

Nguyen houdt van z'n bananen

Son en ik sliepen achter dat deurtje; Nguyen op dat veldbedje

'Ons' twee-persoonsbed

's ochtend vroeg weer terug naar 'huis'

Onderweg

Onderweg

Reconnaissance voor 10 ha farm

De buren druk met poten van zoete aardappelen

Rondgang met Netafim vertegenwoordiger

De plantage is zo'n 50 ha groot op vlak terrein. Het hele jaar kan geoogst worden en ook hier wordt geïrrigeerd (met sprinklers) om export kwaliteit te bereiken. Het ziet er prima uit en ik hoop dat Son met de manager een goed werkcontact kan opbouwen.

In de loop van de middag van **donderdag 24 juli** zijn we weer 'thuis'. De reis erheen en de excursie over de plantage: een prima uitje, een toerist zou er vele dollars voor over hebben om het te kunnen meemaken. Maar comfortabel is het niet.

Vrijdag 25 juli is geheel gewijd aan het opmeten van de 10 ha farm. We lopen het gebied af op zoek naar de hoekpunten die door de government surveyor zijn uitgezet. Daar neem ik foto's met mijn camera met GPS om zo later de kaart te kunnen tekenen.

De GPS-waarden worden in Google Earth ingevoerd, vergeleken met het satellietbeeld, eventueel wat verlegd; daarna zet ik in GE de coördinaten om in het UTM-stelsel, kopieer die waarden in een spreadsheet en mail dat bestand naar Son. Hij zet die waarden in AutoCad en maakt de uiteindelijke kaart. In lagen zetten we dan nog het (actuele en gewenste) landgebruik.

Op zich een leuke, sportieve dag en je leert het gebied en de omgeving kennen. De deet komt goed van pas, want de muggen zijn er ook bij; vooral in de bamboe.

Zaterdag 26 juli is een halve werkdag. De sales representative van Netafim (Israëliische firma van irrigatiemateriaal) heeft een kippenfarm in de buurt en wil daarom wel even langskomen. Son en Chip hebben afgelopen jaar 3 maanden een 'landbouwstage' (geen bananen!) gelopen op een mosjave in Israël en willen daarom per se Netafim materiaal. Ik had dat niet zo meteen verwacht en al mijn mooie folders thuisgelaten; Chinees fabricaat is natuurlijk veel goedkoper, maar inderdaad van minder kwaliteit.

Het is duidelijk dat de vertegenwoordiger 'onze' bananen proeffarm, die geïrrigeerd moet worden, veel te klein vindt om zich er echt in te verdiepen. Ze praten over van alles en nog wat, maar nauwelijks business. We evalueren het bezoek en besluiten een afspraak te maken met Netafim HQ in HCMCity vlak voor mijn vertrek.

De volgende drie dagen: **zon-, maan- en dinsdag 27 t/m 29 juli** besteden we aan het maken van de detail kaart van de 1 ha bananenfarm.

Voor de detailkaart moet veel gemeten worden, nog het echte handwerk. Over die 1ha is namelijk een hoogteverschil van 35m! en een theodoliet of level-apparaat is niet beschikbaar. GPS-metingen met de camera blijken veel te onnauwkeurig. Son is gelukkig erg handig en denkt vaak mee. Hij had al een slangenwaterpas, een A-frame en een meetouw van 30m. Ook mijn verzoek om 20 lange, lichte bamboestokken voor het zichtwerk en een hele zooi piketten met verschillende gekleurde koppen heeft hij binnen de korste keren voor elkaar.

Eerst een netwerk van haakse zichtlijnen in het veld gemaakt, toen de piketten ertussen en het ruitwerk is klaar om alle verdere gegevens aan op te hangen. De lijnen aflopen met de slangenwaterpas om de hoogteverschillen vast te leggen (per keer niet meer dan 1m hoogteverschil, anders loopt het water eruit, of 10m lengte, de lengte van de slang over de grond). Daarna alle grenzen, weg en paden aan de ruit vast gemeten. Heb ik sinds 1976 nooit meer gedaan.

Een rechte hoek uitzetten

Piketten nummeren

Op weg naar het guesthouse

Avondmaaltje op mijn kamer

Nabij busstation HCMCity

Hotelkamer HCMCity

Na of vóór het veldwerk, afhankelijk van de regenbuien, lunchen we in hun gehuurde huisje. Als ik 's avonds word weggebracht krijg ik mijn avondmaaltje mee. Dat peuzel ik dan in mijn eentje op mijn kamer op.

Woensdag 30 juli 2014

De meest comfortabele manier om als rijder op de motor over de modderwegen hier te gaan, is op de moeilijke passages je ogen dicht te doen. Een beetje verkeerd hangen en je ligt in de sloot. Slippen doen we wel, maar ik ben nog steeds heelhuids heen en teruggekomen. Soms met extra bagage zoals op de foto hiernaast. De gitaar moet naar de zoon van het guesthouse, die het ding blijkbaar kan repareren. Chip zingt graag met gitaar, zegt ze.

Donderdag 31 juli en vrijdag 1 augustus besteed aan het uitwerken van de gegevens, het afleiden van de hoogtelijnen en het afwerken van de kaarten (10 ha en detailkaart). Nu kan ik een begin maken met het irrigatieontwerp voor de proeffarm. Wel wat laat; ik zal thuis nog wel het nodige moeten afwerken.

Zaterdag 2 juli komt de bananenteler, Mr. Nguyen, van Gia Hiep voor een tegenbezoek. Ik ben heel blij dat er nu al sprake is van een vriendschappelijke werkrelatie. Ik moet er niet aan denken wat er allemaal mis kan gaan met je dure bananen zonder dat je ruggespraak kunt houden. Na de lunch gaan we naar de farm; het regent regelmatig bezemstelen.

Zondag 3 juli in alle vroegte op en samen met Son en de bananenteler met een taxi naar Gia Ngia. Daar gaat Nguyen richting Dalat; wij naar HCMCity. Ook veel wachten, maar tegen het eind van de middag arriveren we dan.

Volgende dag: een vruchtbaar werkbezoek aan Netafim, debrief met een charmante Mw. Lan (PUM-loc-rep), wat toerisme achterop de scooter (kathedraal en postkantoor) en op naar het vliegveld voor de terugreis. Ik ben inmiddels wel een beetje kapot.

Overleg bij Netafim HQ

Bananen nursery

Groenteboer in Gia Ngia, districtshoofdplaats van Dan Song, Dak Nong Province

Buurman tegenover mijn guesthouse in Truong Xuan Commune, Dak Song District

Idem, maar dan de slager

Toch is de lucht in Ho Chi Minh City veel schoner dan in Beijing

Verkoopster in HCMCity

Tekst, foto's en grafische vormgeving: Silvester Povel